11. årg. nr. 4 December 1999

GULDGÅSEN

Lokalhistorisk Forening for Vordingborg Kommune

Skyggeprinsen Prins Jørgen

Da Prins Jørgen fik overdraget Vordingborg slot med omliggende jorder fem år før hans far Chr.IV døde fulgte en kapital på 12000 rigsdaler med til at sætte slottet i stand så det blev beboelsesværdigt. Beløbet forslog dog langtfra og prinsen måtte yderligere låne 12000 rigsdaler af sin mor dronning Sofie Amalie til formålet.

Til gengæld blev det så muligt for ham at bygge et helt nyt palæ, Prins Jørgens palæ, på slotsarealet.

Disse oplysninger fremgår af Heidi Inger Gøtz' lige udkomne bog om prins Jørgen med titlen Skyggeprinsen.

Bogen er en veldokumenteret beskrivelse af prinsens liv fra han fødes på Københavns slot den 21. april 1653, til han dør som den engelske dronning Annas gemal i England den 28 oktober 1708.

Ifølge sagens natur, handler bogen kun i begrænset omfang om hans forhold til Vordingborg, men giver en malende beskrivelse af de mange intriger, der kommer til at karakterisere prins Jørgens liv og levned.

Som broder til den danske konge Chr. V var han på nippet til at blive konge i Polen, men endte som prins i England.

Dronning Anna fødte ham 17 børn, men ingen af dem levede så længe, så de kunne overtage tronen efter hende.

Bogen omhandler en væsentlig, og for de fleste ukendt, del af Danmarks historie med udgangspunkt i Vordingborg.

En god julegaveide.

Sten til det første Christiansborg fra Vordingborg

Uddrag af foredrag om Vordingborg holdt af afd. turist og erhvervschef,Poul Mortensen i Rotary 20 februar 1968.

Den 11.febr. 1658 sluttede Vordingborgs slots historie med den svenske hærs indmarch og Karl X Gustavs ankomst et par dage senere.

Slottet blev ødelagt af de svenske lejetropper. Senere byggedes Prins Jørgens Palæ i italiensk barokstil, men det blev 1717 inddraget som rytterikaserne..

Chr. VI syslede med tanken om at opføre et nyt slot, men opgav det. Tværtimod nedbrød han en del af Valdemar Atterdags slot og brugte stenene til opførelse af Christiansborg slot, og navnlig Hirsholm slot.

Udstykning

Jordegodset, der omfattede slottet, udgjorde næsten hele det egentlige Sydsjælland. Det blev solgt ved auktion 1774 og baron R Iselin købte selve Vordingborg Slot og Vordingborg Slots ladegård, Avnø og Snertinge for 80.000 rdl og 174000 rdl. og delte det senere i to stamhuse: Iselingen og Rosenfeldt. Fra Iselingen udstykkedes senere Marienberg med halvøen Oringe og Marienlyst.

Marienbergs bygninger nedbrændte i 1877 og blev aldrig genopført, og jorden deltes mellem Rosenfeldt og staten, der på halvøen Oringe oprettede sindsygeanstalten.

Marienlyst videresolgtes i 1816 til grosserer Wassard og er stadig i denne slægts eje.

Stenene til opførelsen af hovedbygninger m.v. blev hentet fra Slotsruinen.

Kun 800 indbyggere

Efter salget af godserne var der en lille fattig købstad tilbage med ca. 800 indvånere

.

I 1821 var der 10 købmænd, hvoraf de to var formuende, tre var velhavende, men de øvrige handlende var nærmest fattige.

Kornhandelen omfattede kun det dårlige bondekorn,

mens herregårdenes bedre korn sendtes direkte til København eller udlandet.

De fleste varer, som byen "importerede" kom fra København eller Lübeck, og man foretrak Lübeck.

Fem af købmændene drev brændevinsbrænderi, hvorfra de havde en betydelig del af deres indtægt.

Algade fra nuværende nr. 9 kaldtes Storegade, indtil Kirkestræde, derefter Algade indtil Færgegårdsvej.

I Torvestræde stod træhesten, kagen og halsjernet, hvorfor strædet også kaldtes Rakkerstræde.

Arresten, der lå i rådhuset Algade 83 (overfor Algården), havde plads til fem arrestanter, men ofte var der 10 - 11 .

I 1831 blev Gåsetårnet på byfogedens foranledning indrettet til arrest, da " den skræk hvormed almuen betragter dette tårn , næppe vil skade hensigtsmæssigheden af, at det bliver benyttet til fangetårn."

Det blev dog kun af kort varighed, idet brugen til arrest ophævedes allerede i 1839.

I 1843 til 1845 opførtes det nye rådhus på Slotstorvet iøvrigt samtidig med sprøjtehuset ved indgangen til slotsruinen.

Vordingborg har haft latinskole fra omkring 1550. Den lå på Kirketorvet. Her lå den indtil 1846 kun afbrudt af en periode på 12 år fra 1806 og fremefter, hvor den var omdannet til en såkaldt middelskole.

I 1742 oprettedes to rytterskoler en i Bakkebølle og en i Knudsby.

Vordingborg har været færgested fra de ældste tider. Færgen lå antagelig ved Glambækkens udløb i fjorden, men flyttedes i det 14 århundrede til Masnedsund efter at Valdemar Atterdag anlagde den vej, der i nyere tid blev til Færgegårdsvej.

Trængsel i arkivet

Lokalarkivets rammer var bogstaveligt talt ved at sprænges, da lokalhistorisk forening den 23 oktober deltog i det landsdækkende arrangement: Lokalarkivernes dag.

Mindst 100 interesserede blev lukket ind, og så og hørte om det daglige arbejde på arkivet.

Vi håber mange vil vende tilbage i den følgende tid.

GULDGÅSEN **(blad nr. 54796) Postbesørget blad 4105 RGC**

udgives af
Lokalhistorisk
Forening for
Vordingborg
Kommune
Ansv. redaktør:
Verner Jensen
Tryk: Biblioteket
ISSN 0905-1171

Lokalhistorisk Forening for Vordingborg Kommune

Foreningen har til formål at vække og nære interesse for egnens historie, at indsamle, registrere og på betryggende måde bevare lokalhistorisk materiale og gøre det tilgængeligt for interesserede.

Bladet udkommer fire gange om året. Det udsendes til medlemmer og fremlægges på biblioteker o. lign.

Foreningen har til huse i lokalarkivet, Glambæksvej 3. hvor der er åbent tirsdag fra kl. 13.00 - 17.00 og torsdag og fredag fra 10.00 - 12.00

Foreningen er oprettet 10/12 1987.

Medlemstal ca. 120.

Kontingent: Personligt: 75 kr. pr. år. Husstand: 100 kr. pr. år.

Indmeldelse sker ved henvendelse til medlemmer af bestyrelsen.

Foreningens adresse:

Lokalhistorisk Forening for Vordingborg Kommune
Ingemannsvej 9
4760 Vordingborg.
Giro: 2 52 89 91

Bestyrelse:

Preben Jensen(formand)	55370362
Kurt Hansen (kass.)	55344171
Robert Harvest(sekr.)	55985258
Verner Jensen	55374120
Knud Jensen (suppl.)	55370669
Viggo Zuschlag (suppl.)	55371428
Arkivleder Åse Rabjerg	55370638

Vidste du ?

At man i 1706 oprettede et ligbærerlav i Vordingborg.
Lavet bestod af 24 personer, som tillige dannede brandlavet.
Det er lidt makabert at læse om ligbærerlavets takster, men intet er jo gratis.
Taksten var "for et liig af midler", som begraves i kirken - een halv rigsdaler. Et ungt liig eller barn to Mark. Et fuldkomment liig af ringere midler 2 Mk. og et barn af samme herkomst 1 Mk.
Pengene nedlagdes, tillige med bøder for forseelser og forsømmelser, i et skrin på rådhuset, hvor uddelingen af midlerne fandt sted til velgørende formål hvert års 1. juni i overværelse af byfogeden og samtlige lavsbrødre.
(P.A.Klein)